

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ÇEVRE SAĞLIĞI

**MEZARLIKLAR, ÖLÜ DEFİN VE NAKLİ
850CK0040**

Ankara, 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR.....	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. MEZARLIK YERİ SEÇİMİ.....	3
1.1. Mezar ve Mezarlık	4
1.1.1. Mezarların Sınıflandırılması.....	5
1.1.2. Mezar Çeşitleri	6
1.2. Mezarlık Planlaması.....	8
1.3. Mezarlık Yer Seçiminde Uyulması Gereken Hususlar	12
1.3.1. Toprağa Gömme ile İlgili İşlemlerde Uyulması Gereken Kurallar	13
1.4. Mezarlık Yeri Seçiminde Çevre Sağlığı Teknisyeninin Rolü	14
UYGULAMA FAALİYETİ.....	15
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	16
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	17
2. ÖLÜ TAŞIMA, NAKİL VE GÖMÜLME İŞLEMLERİ	17
2.1. Ölü Taşıma	17
2.2. Ölülerin Defni (Ölülerin Gömülmesi).....	19
2.3. Ölülerin Alınması ve Defnedilmesi (Gömülmesi) ile ilgili Olarak Alınması Gereken Halk Sağlığı Önlemleri	21
2.4. Ölü Muayenesi ve Defin Ruhsatı Verilmesinin Amacı.....	22
2.5. Ölülerin Mezardan Çıkarılması ve Taşınması	22
2.6. Ölülerin Yakılmasıyla İlgili Hükümler	23
2.7. Sorumlu Birimler ve Görevleri.....	23
2.7.1. Yerel Yönetim	23
2.7.2. Merkezi Yönetim.....	23
2.7.3. Yerel Yönetim ve Merkezi Yönetim.....	24
2.7.4. Yerel Yönetimlere Verilen Yetkinin Sınırları	24
2.8. Mezarlık, Ölü Taşıma ve Defni ile İlgili Uyulması Gereken Kurallar.....	24
2.9. Denetim ve Yaptırım.....	25
UYGULAMA FAALİYETİ.....	26
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	27
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	28
3. MEZARLIKLARIN DÜZENLENMESİ VE MUHAFAZASI	28
3.1. Mezarların Düzenlenmesi ve Donatılması	28
3.2. Mezarlıklarının Tesis Edilmesi	31
UYGULAMA FAALİYETİ.....	33
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	34
MODÜL DEĞERLENDİRME.....	35
CEVAP ANAHTARLARI.....	37
KAYNAKÇA	38

AÇIKLAMALAR

KOD	850CK0040
ALAN	Çevre Sağlığı
DAL/MESLEK	Çevre Sağlığı Teknisyenliği
MODÜLÜN ADI	Mezarlıklar, Ölü Defin ve Nakli
MODÜLÜN TANIMI	Mezarlık yeri seçimi, mezarlıkların düzenlenmesi ve muhafazası, ölü taşıma, nakil ve gömülme işlemlerinin sağlığa uygunluğu ile ilgili bilgilerin verildiği öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖNKOŞUL	
YETERLİK	Mezarlıklar, ölü defin ve nakil işlemlerinin sağlığa uygunluk işlemlerini yürütmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Gerekli mevzuatlar doğrultusunda mezarlıklar, ölü defin ve nakil işlemlerinin sağlığa uygunluğunu yürütebileceksiniz. Amaçlar 1. Mezarlık yer seçimine yönelik sağlığa uygunluk işlemleri ile ilgili görüş yazabileceksiniz 2. Ölü taşıma, nakil ve gömülme işlemlerin sağlığa uygunluğunu yürütebileceksiniz. 3. Mezarlıkların düzenlenmesine ve muhafazasına yönelik sağlığa uygunluk işlemlerini yürütebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Donanım: Mezarlıklarla ilgili mevzuat, slayt, projeksiyon makinesi, kaynak kitaplar, fotoğraflar, formlar ve yazışma evrakları vb. Ortam: Derslik, teknik laboratuvar, çevremizde bulunan mezarlıklar, hastane, morglar.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan, her faaliyetten sonra verilen ölçme araçları ile kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modülün sonunda, ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, v.b) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Ülkemizde Sağlık Bakanlığı ve diğer kurumların üzerinde büyük bir hassasiyetle durdukları ve son zamanlarda oldukça yoğun bir kamuoyunun oluştuğu çevre sağlığı sorunları, birinci basamakta görev yapan sağlık görevlilerinin öncelikli çalışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Çevre sağlığı çalışmaları da diğer sağlık sorunları gibi daha çok iş birliği, daha fazla mevzuat bilgisi ve bilgilerdeki gelişmeleri daha yakın izlemeyi gerektirir. Sağlık personelinin göz önünde tutması gereken önemli noktalar; sorunlara duyarlı olmak, bilgisini sürekli tazelemek ve ilgili sektörlerle yakın iş birliği ortamları yaratmaya çalışmaktır.

Devlet ve yerel yönetimler, özel mezarlık alanları belirlemeye başladı. Özellikle Anadolu'da mezarlıkların duvarlarla çevrilmesi, ağaçlandırılması, temiz tutulması geleneği vardı. Anadolu'da Selçuklulardan ve diğer tüm Anadolu Beyliklerinden kalmış mezarlıklar bulunmaktadır.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra mezarlıklarla ilgili olarak alınacak önlemler daha ayrıntılı biçimde tanımlanmış ve bununla ilgili yasal düzenlemeler yapılarak yürürlüğe konulmuştur. Ölü gömme ve taşıma işlemleriyle ilgili esaslar belirlenerek yapılan düzenlemelerle özellikle yeraltı ve yer üstü suyu, toprak, toplum ve çevre sağlığı sorunlarının en az düzeye indirilmesine öncelik verilmiştir.

Bu modülde gerekli mevzuatlar doğrultusunda mezarlıklar, ölü defin ve nakil işlemlerinin sağlığa uygunluk işlemleri ile ilgili bilgileri öğreneceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Mezarlık yer seçimine yönelik sağlığa uygunluk işlemleri ile ilgili görüş yazabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Tarih öncesi mezarların özelliklerini araştırınız.
- Antik çağ mezarlarının özelliklerini araştırınız.
- Mezar taşlarının özelliklerini araştırınız.

1. MEZARLIK YERİ SEÇİMİ

Mezarlık yer seçimine değinmeden önce bazı kavramlarla ilgili açıklamalar yapmakta fayda vardır:

- **Ölüm:** Bir canlı varlığın (İnsan, hayvan, bitki) hayati faaliyetlerinin kesin olarak sona ermesini ifade eder.
- **Cenaze (Ölü):** Tıbben beyin ölümü gerçekleşen kişiyi ifade eder.
- **Mezar:** Ölen bir canlının gömüldüğü yerini ifade eder.
- **Mezarlık:** Ölülerin defnedildiği mezarların oluşturduğu toprağa verildiği alanı ifade eder.
- **Cenazeler için geçiş izni belgesi:** Cenazelerin yurt dışı nakillerinde; hareket edilen ülke yetkili makamları tarafından düzenlenmiş, ölünün kimlik bilgileri, ölüm tarihi ve yeri ölüm sebebi, nakil aracı, hareket ülkesi, yol güzergâhı, gidilecek ülke bilgilerinin yer aldığı, çok kullanılan bir yabancı dilde de yazılmış, Sağlık Bakanlığı Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü teşkilatı, il sağlık müdürlükleri veya sağlık grup başkanlıklarınca verilen belgeyi ifade eder.
- **Gömme izni belgesi görevlisi:** Belediye tabibi veya hükümet tabibi bulunmayan yerlerde valilik veya kaymakamlık tarafından sağlık personeli ile diğer kamu görevlileri arasından seçilmiş ve konuyla alakalı gerekli eğitim verilmiş gömme izin belgesi düzenlemeye yetkili görevliyi ifade eder.
- **Defin:** Cenazelerin şartlarına uygun olarak gömülmesini ifade eder.
- **Gassal:** Cenaze yıkayıcıyı ifade eder.
- **Nakil tabutu:** Başka bir yerleşim yerine cenaze nakillerinde cenazenin dış ortamla irtibatını keserek mayi ve koku çıkışını önleyen uygun muhafaza malzemesi kullanılmış tabutu ifade eder.
- **Kefenlenme:** Cenazelerin şartlarına uygun olarak kefenlenmesini ifade eder.

- **Gömme izni belgesi:** Gömme izni görevlisi tarafından verilen, cenazenin definin yapılmasının uygun olduğunu gösterir belgeyi ifade eder.
- **Yol izni belgesi:** Bulunduğu mahal dışına nakledilecek cenazeler için gömme izni görevlisi tarafından verilecek ve belediyece veya köy muhtarınca onaylanacak, tabutun sızdırmazlığının sağlandığını da gösterir belgeyi ifade eder.

1.1. Mezar ve Mezarlık

Mezar; ölen bir canlının gömüldüğü yerdir. İnsanlar için boyutları batıdan doğuya doğru uzunluğu ölünün boyu kadar, genişliği yarım boy, derinliği ise yarım ile bir boy arasında değişmektedir.

Mezarlık ise; ölülerin defnedildiği mezarların oluşturduğu toprağa verildiği alana verilen addır.

Canlı vücudu, ölümden sonra, üzerinde birçok hastalık etkeninin kolayca üreyebileceği önemli bir ortam haline gelebilir. Artık kendini koruyacak bağışıklık sistemi veya diğer mekanizmaların hiçbirisi bulunmamaktadır. Bu nedenle ölülerin toplumun diğer bireylerine ve çevreye zarar vermeyecek biçimde gömülmesi gerekir.

Mezarlık, ölü gömmek için ayrılmış alan anlamına gelmektedir. Çok eski çağlardan beri ölülerin gömülmesi önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Gömme yöntemleri değişik etkenlerce belirlenmektedir:

- Dinsel inanışlar
- Coğrafi koşullar ve iklim
- Toplumsal davranış özellikleri
- Sağlıkla ilgili koşullar
- Estetik kaygılar

Eski çağlardan beri aile mezarlığı geleneği birçok ülkede bulunmaktadır. Zamanla rastgele yerlere yapılacak gömme işlemlerinin önemli sağlık sakıncalarının olduğu ortaya çıktı. Mezarlık yeri seçimi ile ilgili birçok geleneksel kuralların bulunduğu ülkeler vardır. Sözel; kötü ruhlardan uzakta mezarlık yeri seçimi, su ve rüzgâr kalitesi iyi yerler seçimi gibi. Özellikle Asya toplumlarında ölülerin kendi topraklarına gömülmesi geleneksel bir yaklaşımdır; bu nedenle yabancı ülkelerde ölenlerin cenazelerini kendi yurtlarına gönderebilmek için büyük çabalar harcanır ve hiçbir fedakârlıktan kaçınılmaz.

Mezarlıkların sağlıkla ilgili olumsuz etkiler yapabileceği bilinmekteydi. Roma ve Kudüs kentlerinde mezarlıklar, kent içerisinde herhangi bir sağlık sorununa yol açmaması için surların dışına yapılmıştır. Mısır ve Çin'de de bu gelenek benimsenmiştir. Daha sonra Hristiyanlıkla birlikte kiliselerin avlusuna ve bahçesine gömülmeye başlanmıştır. Ancak, salgın vb. nedeniyle çok sayıda kişi ölünce söz konusu mezarlıklar, kent için de tehlikeli olmaya başlamıştır.

Avrupa'da birçok devlette mezarlıkların kentten uzakta yapılmasıyla ilgili yasaların olmasına rağmen o zaman kiliselerinin bu yasalara uymaması nedeniyle etkili olamıyordu. Bu nedenle kiliselerin bodrumlarının ve küçük avluların çok sayıda mezarla dolduğu buralardan kaynaklanan önemli sağlık sorunlarının ortaya çıktığı görüldü. Avrupa'da 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak söz konusu uygulama yavaş yavaş azaldı.

Gerek devlet gerekse yerel yönetimler, özel mezarlık alanları belirlemeye başladı. Özellikle Anadolu'da mezarlıkların duvarlarla çevrilmesi, ağaçlandırılması, temiz tutulması geleneği vardı. Anadolu'da Selçuklulardan ve diğer tüm Anadolu Beyliklerinden kalmış mezarlıklar bulunmaktadır.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra mezarlıklarla ilgili olarak alınacak önlemleri daha ayrıntılı biçimde tanımlayan ve belirleyen kurallar yürürlüğe sokuldu. Ölü gömme ve taşıma işlemleriyle ilgili esaslar belirlendi. Yapılan düzenlemelerde özellikle sağlık sorunlarının çıkmamasına öncelik verildi.

1.1.1. Mezarların Sınıflandırılması

Mezarlar aşağıdaki özelliklerine göre sınıflandırılır:

- **Birinci sınıf mezarlar:** Belediyece tayin edilecek bir ücret karşılığında en fazla 12 m² olarak tespit edilerek daimi surette temin edilmiş olup aile bireylerine intikal eden aile mezarlığıdır.
- **İkinci sınıf mezarlar:** Belediyece tespit edilecek bir ücret karşılığında 4,5 m² olarak tespit edilerek daimi surette kişiye özel mezarlardır.
- **Üçüncü sınıf mezarlar:** Parasız olup mezarlıktaki adacıklar içerisinde önceden tayin edilen ve düzenli bir sıra dahilinde birbirini takip eden ve ölülerin gömüldüğü mezarlardır.

Birinci sınıf mezarlar mezarlıkta en geniş yol üzerinde, ikinci sınıf mezarlar ikinci derecede yollar, üçüncü sınıf mezarlar da bunların haricindeki yollar üzerinde bulunur.

Üçüncü sınıf mezarlardaki cesetlerin kemik ve bakiyesi toprağın tabiatına göre sıhhiye memurlarının verecekleri raporlara istinat etmek ve beş seneden az olmamak üzere belediye meclisince tespit edilecek bir süre geçtikten sonra boş kalan mezara sıra geldiği zaman yeniden cenaze gömülebilir.

Resim 1.1: Mezar

1.1.2. Mezar Çeşitleri

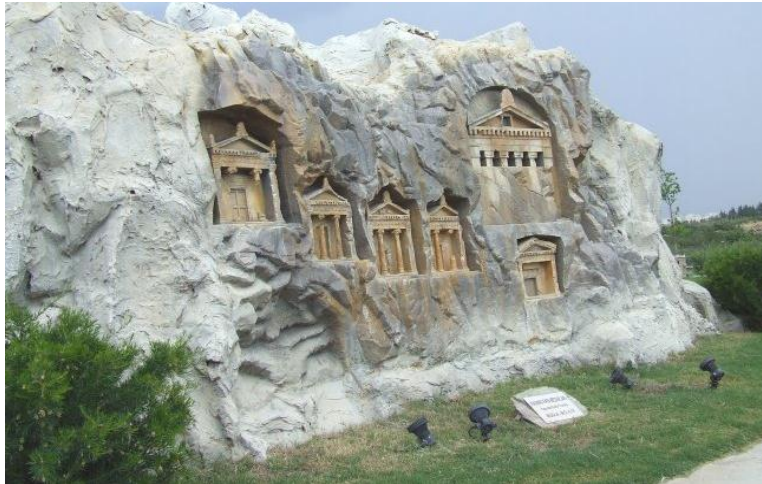
Ölülerin yerleştirildiği mezarlar:

- **Basit toprak mezarlar:** Ölüler dorsal (düz) veya hoker (ölüler bu sekilerin altına bacaklar karına çekik durumda ve sepetler içerisinde) tarzda konulmuştur. Genel olarak cesedin sığabileceği kadar yer açılarak toprağın sıkıştırılması bazen de küçük taşlarla bir zemin oluşturulması sonucunda ceset buraya gömülmüştür. Çoğunlukla Orta Çağ mezarlarında mezarın üzeri plaka tasla kapatılmıştır.

Resim:1.2. Basit toprak mezarları

- **Kaya aralığı mezarlığı:** Doğal kaya oyukları veya kaya aralıklarından yararlanılır. Ana kayayı düzeltme gibi bir kaygı yoktur.

Resim1.3: Kaya mezarlar

- **Küp mezarlar:** Anadolu'da çok rastlanmaktadır. Neolitik döneme kadar geçmişe dayanır. Ceset yakılmadığı durumlarda uygun bir küp bulunur, yakıldığında da daha küçük küpler kullanılır. Küplerin ağzı genelde taşla ya da kiremitle kapatılır.

Resim1.4: Küp mezarlar

- **Sandık mezarlar:** Taştan, kerpiçten, ağaçtan yapılmakta dikdörtgen veya kare tercih edilmektedir. Genelde dört tarafı taşla çevrelenmekte üzeri bazen kapatılmakta bazen kapatılmamaktadır; amaç sandık şeklini oluşturmaktır.

Resim 1.5: Sandık mezarları

- **Oda mezarlar:** Taş, kerpiç, ana kayaya açılan odalardan yapılan mezarlardır. Genelde ön girişleri vardır, ev seklindedir. Üzerleri ya sal taşları, ahşap ya da dallarla kapatılmakta, yüzeyden görülmemektedir (kaya mezarları vb.)

Resim 1.6: Oda mezarları

- **Kuyu mezarlar:** Derinlikleri 2 m' yi bulmaktadır, mezarın girişı üsttedir ve sal taşlarıyla kapatılmaktadır.

Resim 1.7: Kuyu mezar

- **Yığma mezarlar:** Üzerine taş toprak, çakıl yığınları yığarak oluşturulan mezarlardır.

Resim1.8: Yığma mezarlar

1.2. Mezarlık Planlaması

Mezarlık planlaması; kentsel yerleşimde nüfus artış hızı ve ölüm oranına bağlı olarak uygun büyüklük ve özelliklere sahip arazi seçimi, seçilen arazide tasarım ve uygulama aşamalarını içermektedir.

Mezarlıkların planlanmasında aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

- **Mezarlık Büyüklüğünün Belirlenmesi**

Mezarlık alanının büyüklüğü; kentin nüfusunda doğum ve göçe bağlı olan artış ile ölüm oranı gibi demografik veriler, mezar parsel büyüklüğü ve mezarda ölünün gömülme süresi göz önüne alınarak hesaplanmaktadır.

Bir yetişkin için mezar parseli:

- Mezar alanı: 210-80 cm
- Ziyaretçi yolları: 30-40 cm
- Yol ve servis alanı: 50-60 cm
- Kişi başına ortalama: 6 m² alan gerekir.

Resim 1.9: Yapısal tasarım

➤ **Mezarlık Tasarımı**

Mezarlık tasarımına başlamadan önce; mezarlıkların tarihçesinden itibaren bugünkü kullanım şekilleri organizasyon yapısı, doğa koruma ve bakım çalışmaları, mezarlık için seçilen alanda mevcut ağaç ve çalıların belirlenmesiyle flora ve faunanın incelenmesi gerekir.

➤ **Mezar Parselleri ve Adaları**

Alandan maksimum oranda yararlanmak için çocuk, büyük, aile mezarlıkları ayrı ayrı düşünülmelidir. Bunların yanında farklı inançlara sahip insanlar için de adaların ayrılması gerekmektedir.

➤ **Girişler**

Her toplumda kutsal yerler olan mezarlıkların girişleri, bu havayı hissettirecek biçimde düzenlenmelidir. Büyüklük ve konuma göre giriş noktalarının sayısı, denetimi sağlayabilmek için sınırlı tutulmalıdır.

➤ **Otoparklar**

Otopark büyüklüğü hesaplanırken bayram ve hafta sonu gibi ziyaretçinin yoğun olduğu günler düşünülmelidir.

Otopark dışında bisikletin ulaşım aracı olarak yoğun kullanıldığı kentlerde ziyaretçilerin bisikletleri için park yerlerinin de unutulmaması gerekir.

➤ **Çevresel Sınırlama**

Mezarların ve donatı elemanlarının vandalizme (kamu mallarına amaçsızca yapılan saldırı) karşı korunması için çevresel sınırlama yapılmaktadır.

Mezarlıkların sınırlandırılmasında yüksek beton ya da taş duvarların kullanımı yerine dekoratif duvarlar, bitkisel çit ya da sarmaşıklarla örtülü taş duvarlar kullanılmalıdır.

➤ **Sirkülasyon Sistemi**

- Mezarlık tasarımında, yayalara üstünlük sağlanmalıdır.
- Mezarlığın her bölümüne ulaşan ana ve tali taşıt yollarından oluşan sirkülasyon (dolaşım) ağı kurulmalıdır.
- Sirkülasyon sistemi, kişilerin aradıkları yeri kolayca bulmalarını sağlar.
- Yaya yolu ile gömü alanları arasında yeşil bir bant oluşturulmalıdır.
- Ana girişteki yolun genişliği 12-18 m, mezarlık içindeki yaya yolları ise 2-4 m olmalıdır.

➤ **Toplanma ve Dağılma Mekânları**

- Cenazeler, kalabalık bir grup tarafından getirildiği zaman zorlukların ortaya çıkmaması için meydan ve tören alanları düzenlenmelidir.
- Mezarlığın büyüklüğüne göre ilerleyen bölümlerde de toplanma ve dağılma alanlarına yer verilmelidir.
- Toplanma ve dağılma alanlarının arasına, ziyaretçilere dinlenme imkânı verecek oturma yerleri konulmalıdır.

➤ **Yönetim Binası**

Mezarlık hakkında bilgi almak, bir mezarın yerini öğrenmek isteyen ya da cenaze töreni işlemleri yaptırmak isteyenler için hizmet verecek ve mezarlıkta denetimi sağlayacak yönetim binasına her mezarlıkta yer verilmelidir.

➤ **Dini Yapı**

Mezarlıklarda cenaze töreni için kullanılacak bir dini yapı düşünülmelidir.

➤ **Satış Stantları**

Mezar parselinin bitkilendirilmesini teşvik etmek amacıyla mezarların bitkisel düzenlemelerinde kullanabilecek bitkilerin satıldığı bir çiçekçi standına da yer verilmelidir.

➤ **Tuvaletler**

Mezarlık çalışanları ve ziyaretçiler için bakımı düzenli yapılan tuvaletler, mezarlıklarda düşünülmesi gereken program elemanlarıdır.

Mezarlıklarda yönetim binası, dinî yapı, tuvalet ve satış standı gibi yapısal birimler mümkün olduğunca bir arada ve girişe yakın yerlerde konumlandırılmalıdır.

➤ **Mezar Ziyareti**

Mezarlığa hangi gün ve saatlerde ziyaretçilerin kabul edileceği mahalli âdetlere göre mahalli belediyeler tarafından karar verilerek ilan olunur. Bu ilanın, mezarlık kapısı dışına asılması mecburidir.

Mezarlığı ziyaret edenlerin taşkınlık ve gürültü yapmamaları, hürmet ve nezaketle hareket etmeleri mecburidir.

➤ **Mezarlıkta Kullanılan Bitkiler**

Mezarlıkların ekolojik, hijyenik ve reaksiyonel olmasında bitkisel elemanların payı büyüktür. Bitkisel düzenleme yapılırken düzenlemeye başlamadan önce mezarlık alanının ne kadarının bitkilendirileceğine karar verilmiş olması gerekir. En ideali %50'sinin bitkilendirilmesidir.

Bitki türleri seçilirken; alanın toprak yapısı, yer altı su seviyesi, ph değeri, iklim koşulları ve bitkinin kullanım amacı da düşünülmelidir. Ayrıca asırlardır süregelen ölüm inançları doğrultusunda mezarlıklarda kullanımları sembol olmuş olan bitki türleri de bitkisel tasarımda unutulmamalıdır.

Mezarlıklarda bitkisel tasarım yapılırken; mezarlıktaki bitki türlerinin gelecekteki büyüklükleri düşünülmeli, ancak bitkilerin gelişimlerini tamamlayana kadar geçen sürede mezarlığın kendinden beklenen işlevleri gerçekleştirebilmesi için çabuk gelişen destekleyici türlerin kullanıldığı ikinci bir bitkisel tasarım projesi hazırlanmalıdır.

Mezarlıkların bitkisel tasarımı; sembol bitkilerinin kullanımı, mezarlık genelinde ve mezar parsellerinde bitkilendirme ve bakım olarak üç aşamada ele alınır.

➤ **Sembol Bitkilerinin Kullanımı**

Tarih boyunca mezarların bulunduğu alanlar çeşitli bitkilerle donatılmıştır. Kullanılan bitki türleriyle mezarlıklar, cennete benzetilmek istenmiştir. Eski bir inanişaya göre bedenden çıkan ruh, çiçek olarak tomurcuklanmakta ve beyaz zambaklar, güller, çiçeklenen çalılar, asmalar, ıhlamur ağaçları olarak mezarlıkta büyümektedir. Özellikle gülün, ölüm kültüründe özel bir anlamı vardır. (İsviçre'de Katolikler kırmızı, Protestanlar ise beyaz güller dikmektedir mezarlarına. Hoffman ,1963) Mezarlıklarda yer alan çim alanların ise cennet çayırlarını sembolize ettiği düşünülmektedir. Bizim mezarlıklarımızda özellikle servi ağacı, söğüt ve mezarların üstünü tamamen saran örtücü bitkiler önemlidir.

➤ **Mezarlık Görevlileri**

Mezarlık idaresinin kadrosu, ihtiyaca göre belediyelerce tanzim olunur ve görevlilerin görev ve sorumlulukları, belediyelerce bir talimatname ile hüküm altına alınır.

Mezarlık görevlisi gerek ölü sahiplerinden ve gerekse mezar inşa edeceklerden herhangi bir ek ücret talebinde bulunmaları yasaktır.

1.3. Mezarlık Yer Seçiminde Uyulması Gereken Hususlar

- Yerleşim yerlerinden, konut veya diğer amaçlarla bina yapılan bölge sınırından mezarlık sınırına olan uzaklık en az 500 metre olmalıdır.
- Seçilen alan, hâkim rüzgârların yerleşim alanlarının bittiği istikamette olmalıdır.
- Çukur, bataklık, su akıntısı ve birikintilerinden uzak, ulaşımı kolaylıkla sağlanabilecek yerlerde olmalı, mümkünse hafif meyilli alanlar seçilmelidir.
- Mezarlık alanı, yer altı suyundan uzak olmalı, mezarlık sınırdan itibaren 250 metrelik bir mesafe içinde kuyu ve kaynak gibi yer altı suları hiçbir amaçla kullanılmamalıdır.
- Toprak jeolojik özellikleri, gömülecek cesetlerin çürütmesine uygun biyolojik şartları sağlamak amacıyla su ve hayvan geçmesine uygun ve küçük taneli olmalıdır. Bu amaçla kumlu, az miktarda kil ve kireçli karışık topraklar uygundur.

Yanlış yer seçimi kararları, doğal kaynakların tahribi ve kirlenmesine, dolayısıyla insan sağlığı ve ulusal ekonomi üzerinde olumsuz etkilere sebep olacaktır.

Birçok bulaşıcı hastalığın yayılmasına yer altı ve yüzeysel suların kirlenmesine neden olabilir, bu nedenle seçilen mezarlık yerlerinin bu kurallara uyup uymadığı değerlendirilmelidir. Mezarlık alanı olarak belirlenen yerler dışında cenaze definin ancak Bakanlar Kurulu Kararı ile olabileceği unutulmamalıdır.

Mezarlık yeri belirlenirken aşağıdaki koşullara dikkat edilmelidir:

- Kamu arazileri tercih edilmeli mecbur kalınmadıkça kamulaştırmaya gidilmemelidir.
- Gelecek yıllarda kentin gelişimiyle konut, sanayi ve yol vb. kullanımlardan gelecek baskı da düşünülmelidir.
- Alanın jeolojik yapısı, yeraltı su seviyesi, toprak yapısı, eğimi, yönlenmesi ve alana ulaşılabilirlik göz önünde bulundurulmalıdır. Cesedin çürüyüp toprağa karışmasının kolaylığı açısından mezarlık yerinin jeolojik yapısı çok önemlidir. Bu yüzden andezit zeminler topraksız zeminler vb. olan yerler seçilmemelidir.

Toprak zeminler kum-kil-çakıl karışımı olan alüvyon zeminler; mezarlık alanlar için uygundur.

- Mezarlıkta yeraltı su seviyesinin toprak yüzeyine minimum 2,5 m olması gerekir. Bu seviyenin 2,5 m' den fazla olması durumunda, cesetlerin çürüme işlemi ile istenmeyen koku, gaz çıkışı ve mikropların üremesi kaçınılmaz olur.
- Çok düz araziler drenaj sorunları nedeniyle mezarlık yeri olarak uygun değildir.

Genel ilke olarak; %15'in üzerinde eğim olan arazilerde ise eğim yol gibi amaçlar için kullanılmalıdır. Mezarlık yerinin % 0-10 arasında eğime sahip olması en idealdir.

- Kuzeye bakan alanlarda cesedin zor çürüyeceği göz önüne alınarak güneye bakan yerler seçilmelidir.
- Ayrıca mezarlıklardan gelen kötü kokunun kent sakinlerini rahatsız etmemesi için hâkim rüzgâr yönünün mezarlıktan yerleşim alanına doğru olmasına özen gösterilmelidir.
- Mezarlıklar ideal konum olarak yerleşim alanlarını çevreleyen yeşil kuşak içinde ve kamu toplu taşıma araçları ile kolayca ulaşabilecek yerlerde tesis edilmelidir.
- Mezarlık olarak seçilecek alan; kamu toplu taşıma araçları ile yarım saat seyahat süresini aşmayacak, yerleşim merkezine en fazla 15 km olmalıdır.
- Mezarlık sahasının yeraltı suyundan mümkün olduğu kadar uzak olması gerektiği unutulmamalı, mezarlık hududundan itibaren 250 metrelik bir mesafe dâhilinde kuyu ve kaynak gibi yeraltı suları hiçbir maksatla kullanılamamalıdır.

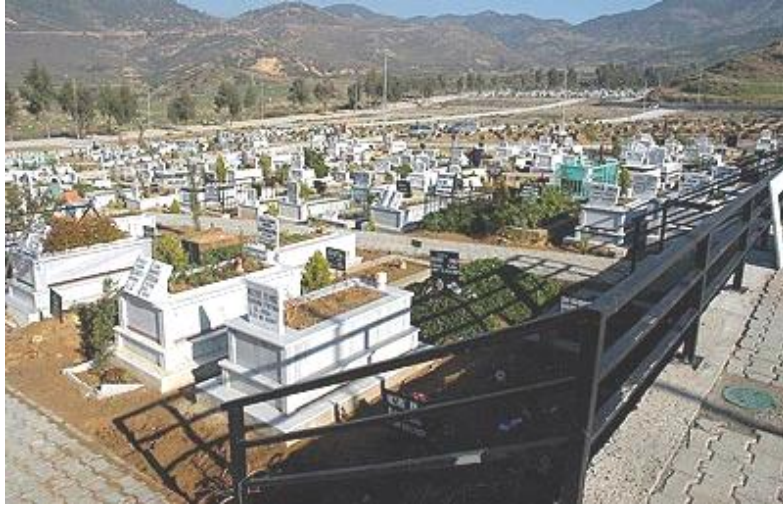

Resim1.11: Yapısal tasarım

1.3.1. Toprağa Gömme ile İlgili İşlemlerde Uyulması Gereken Kurallar

- Ölülerin yıkattırılması, kefenlenmesi, mezarlığa kadar nakli ve gömülmesi belediyelere aittir. Belediye, her türlü önlemi almakla yükümlüdür.
- Mezarlıklara sabah saat sekizden akşam gün batımına kadar ölü gömülebilir. Önemli bir sebep olmadıkça bu hüküm geçerlidir.
- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu hükümlerince görevli memurlar tarafından verilmiş gömme ruhsatı alınmadıkça, mezarlığa ölü kabul edilemez ve gömülemez.
- Her mezarlıkta, oraya gömülen ölülerin kendilerinin ve babalarının isimlerini, şöhretlerini, yaşlarını ve ikamet ettikleri mahalleleri ve vefat tarihlerini, vefat sebeplerini ve hangi numaralı mezara gömüldüklerini gösterir bir defter tutulacak ve mezar numarası, gömme ruhsatı da bu deftere yazılacaktır.

- Ölülerin belediyece yıkanması ve kefenlenmesi ve mezarlığa kadar götürülmesi, mezarın açılması ve kapanması için icap eden ücret tarifesi belediye meclisleri tarafından tespit edilecektir.
- Fakirler ile kimsesi olmayan ölümler, belediyece parasız kaldırılır, yıkattırılır ve gömülür.
- Mezarlık memuru, her gömme vukuunda gömülmüş kimsenin sicilini ve vefatı tarihini İç İşleri Bakanlığınca yapılacak cetvele yazarak en çok üç gün içinde mahalli nüfus idaresine bildirmeye mecburdur.
- Sahipli mezarlar üzerine taştan veya yapılabilecek diğer düzenlemelerin yapılabilmesi gömüldükten en az üç ay sonra olabilir.

1.12: Mezarlık görüntüsü

1.4. Mezarlık Yeri Seçiminde Çevre Sağlığı Teknisyeninin Rolü

Mezarlıklarla ilgili bütün görevler yerel niteliktedir ve belediyelerce yürütülmektedir. Bu hizmetlerdeki sağlık düzenlemeleri ve denetim hizmetleri ise Sağlık Bakanlığınca yerine getirilmektedir.

Şehir ve kasabalarda insan ölümlerinin yıkanması, kefenlenmesi, nakli ve gömülmesi hususunda ilgili Mevzuatta sağlık düzenlemeleri ve denetim görevi Sağlık Bakanlığınca verilmiş olup Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda yazılı olan yasaklara aykırı hareket edenler hakkında, aynı Kanunun 282- 234' üncü maddelerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. (Yurt dışından getirilen ölümlerin nakline müsaade edildiğini ve naklinde sıhhi mahzur bulunmadığını tevsik için mahalli idareden verilmiş ölü nakil vesikası ibraz edilmesi mecburidir.)

Çevre sağlığı teknisyeni, Çevre Sağlığı Memurları Yönetmeliği'nin "Mezarlıklar Denetimi ve Ölü Taşınması ile İlgili İşler" başlığı altında bahsi geçen hükümler gereğince; 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 211-234' üncü maddeleri ile 3.12.1930 tarihli "Ölümlerin Bir Yerden Bir Yere Taşınmasına Dair Yönetmelik" hükümlerini yerine getirir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Mezarlık yer seçimine yönelik sağlığa uygunluk işlemleri ile ilgili görüş yazınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Mezar çeşitlerini ayırt ediniz.	➤ Çevrenizde varsa basit toprak mezarları inceleyiniz. ➤ Çevrenizde varsa kaya aralığı mezarlığı inceleyiniz. ➤ Çevrenizde varsa müzede bulunabilen küp mezarları inceleyiniz. ➤ Çevrenizde varsa sandık mezar çeşitlerini inceleyiniz.
➤ Mezarların sınıflandırılmasını yapınız.	➤ Çevrenizde bulunan mezarlığı inceleyiniz. ➤ Çevrenizde varsa birinci sınıf mezarlık alanını inceleyiniz. ➤ Çevrenizde varsa ikinci sınıf mezarlık alanını inceleyiniz. ➤ Çevrenizde varsa üçüncü sınıf mezarlık alanını inceleyiniz.
➤ Mezarlık yeri seçilmesinin sağlığa uygunluğunu kontrol ediniz.	➤ Çevrenizdeki mezarlığın yer altı su seviyesi raporlarını inceleyiniz. ➤ Varsa akarsu kaynaklarına olan mesafesini inceleyiniz. ➤ Hâkim rüzgâr yönünü inceleyiniz.
➤ Mezarların insan ve çevre sağlığı üzerindeki etkilerini tespit ediniz.	➤ Ölü organizmaların su kirliliğine olan etkisini inceleyiniz. ➤ Ölü organizmaların toprak kirliliğine olan etkisini inceleyiniz. ➤ Kokunun hava kalitesine olan olumsuz etkilerini inceleyiniz.
➤ Kontrol sonuçlarını ilgili kurum/kuruluşlara gönderiniz.	➤ Sağlık Bakanlığının mezarlıklarla ilgili görevlerini inceleyiniz. ➤ Yerel yönetimlerin mezarlıklar ile ilgili görevlerini inceleyiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki çoktan seçmeli sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi, başka bir yerleşim yerine cenaze nakillerinde, cenazenin dış ortamla irtibatını keserek mayi ve koku çıkışını önleyen uygun muhafaza malzemesidir?
A) Cenaze nakil aracı
B) Nakil tabutu
C) Cenaze taşıma salı
D) Kefenleme
E) Defnetme
2. Aşağıdaki mezarların hangisinde ölüler, dorsal veya hoker tarzda konulur?
A) Kaya mezarları
B) Sandık mezarlar
C) Basit toprak mezarlar
D) Küp mezarlar
E) Oda mezarlar
3. Aşağıdaki mezarlardan hangisi, üzerine taş, toprak, çakıl yığınları yığarak oluşturulan mezarlardır?
A) Küp mezarlar
B) Kaya mezarlar
C) Sandık mezarlar
D) Yığma mezarlar
E) Basit toprak mezarlar
4. Aşağıdakilerden hangisi, gömme izni görevlisi tarafından verilen, cenazenin definin yapılmasının uygun olduğunu gösterir belgedir?
A) Gömme izin belgesi
B) Yol izin belgesi
C) Cenazeler için geçiş izni belgesi
D) Gömme izin görevlisi
E) Ölü nakil belgesi
5. Aşağıdakilerden hangisi, bir mezarlığın yerleşim yerlerinden, konut veya diğer amaçlarla bina yapılan bölge sınırından mezarlık sınırına olan uzaklıktır?
A) 400 metre
B) 500 metre
C) 600 metre
D) 700 metre
E) 800 metre

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Ölü taşıma, nakil ve gömülme işlemlerin sağlığa uygunluğunu yürütebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Ölülerin neden yakıldıklarını araştırınız.
- Ölülerin neden defnedildiklerini araştırınız.
- Ölü nakil ve taşıma araçlarındaki gelişmeleri araştırınız.

2. ÖLÜ TAŞIMA, NAKİL VE GÖMÜLME İŞLEMLERİ

Ölü taşıma, nakil ve gömülme işlemlerinde, aşağıdaki hususlara uymak zorunludur:

2.1. Ölü Taşıma

Ölü taşımada aşağıdaki şartlara uymak zorunludur:

- Ölünün mutlaka belediye tabibi, sağlık ocağı hekimi yoksa sağlık memuru tarafından tabutlanması gerekmektedir.
- Kolera, veba, şarbon, cüzzam ve ruam nedenli ölümlerde, ölülerin taşınmasının yasak olduğu hükmüne dikkat edilmesi gerekmektedir.
- Mezarlıktan çıkartılacak materyal; mezarlık odasında yoksa mezar yakınında ya da ailenin göstereceği yerde tabutlanır.
- Taşınacak ölü ve mezarlık materyalinin %5'lik saf asit fenik çözeltisine batırılmış kefene sarılması gerekmektedir.
- Daha sonra çinkodan ya da kurşundan yapılmış taşıma tabutuna konur. Tabutun boyutu ölülerin veya mezarlık materyalinin boyutuyla orantılı olmalıdır. Tabut çarpma ve darbelere dayanacak sağlamlıkta olmalıdır. Tabutta boş kalacak yerlerin %5'lik asit fenik çözeltisine batırılmış talaşla doldurulması gerekmektedir. Tabut, ölünün sallanmasına ve hareketine engel olacak biçimde bu şekilde talaşla doldurulduktan sonra hiçbir sıvı sızıntısına olanak vermeyecek biçimde lehimlenir.
- Madeni tabut, bir tahta tabutun içerisine konulur, arada aralık fazla ise ikisi birbirine tahta parçaları ile tutturulur. İkinci tabutun kalınlığının en az dört santimetre olması gerekmektedir. Tahta tabutun kapağının vidalı çivilerle kapatılması zorunludur. Tabut daha sonra üç adet cıvatalı demir çember ile bağlanır.

- İkinci tabut da tamamlandıktan sonra tabut ve içerisindeki materyal, bir ambalaj sandığına konularak çivilenir. Sandığın dışı, belediye veya sağlık ocağı hekimliğinin mührüyle mühürlenir. Mührün iz bırakacak biçimde basılması, yolda çıkmamasının sağlanması gerekir. Taşıyacak kişilere, taşınmasında sakınca olmadığını gösteren bir belge verilir.
- Havaların sıcak olduğu mevsimlerde ya da on iki saatten uzun sürecek olan taşıma işlemlerinde mevsim ne olursa olsun ölünün tahnit (bir kadavranın korunmasını sağlayan tekniklerin tümü) edilmesi gerekmektedir.

Ölülerin çürümeden önce mezarlıktan çıkartılabilmesi için yerel yönetimden (belediyeden) izin alınması gerekmektedir. Bu konuda sağlık yetkililerinin görüşlerinin de alınması gerektiği belirtilmektedir. Eğer söz konusu uygulama adli bir nedene dayanıyorsa izne gerek bulunmamaktadır sadece belediyeye bilgi verilir. Kolera, veba, şarbon, ruam nedeni ölümlerde ölümlerin taşınması yasaklanmıştır. Kolera, veba ve lekeli humma nedeni ölümlerde; ölümlerin ölümünden sonra bir yıl geçmeden mezarlıkların açılması, ölümlerin taşınması yasaktır. Bir yerden diğer bir yere taşınacak ölümlerin özel tüzükte belirtilen hükümler dahilinde taşınması zorunluluğu vardır.

Resim 2.1: Cenaze taşıma ve nakil aracı

Resim 2.2: Cenaze taşımada kullanılan tabut

Resim 2.3: Mezar yapısal tasarım

2.2. Ölülerin Defni (Ölülerin Gömülmesi)

Ölümden sonra normal şartlarda 5-12 saat sonra ölüm sertliği dönemi başlar. 34-36 saat sonra anaerob (oksijensiz ortam bakterileri) bakterilerin ve vücuttaki sindirici birtakım enzimlerin etkisi ile yumuşak vücut bölümleri erimeye başlar. Ceset şişer. Bu şişme sırasında yaygın yeşil benekler ortaya çıkar. Kokuşma süreci sırasında oluşan birtakım gazlarla şişen deri patlar ve söz konusu gazlar çevreye yayılır. Bu gazların içerisinde indol, skodol, hidrojen sülfür, değişik karbon bileşikler vb. sayılabilir. Bu evre 3-4 ay kadar sürmektedir. Bu evreden sonra aerob (oksijenli solunum yapan) mikroorganizmaların etkisi başlar. Söz konusu mikroorganizmaların etkisi, toprağın özelliklerine, nem oranına, topraktaki oksijen miktarına bağlıdır. Topraktaki böcek ve solucanlar da söz konusu parçalanmayı hızlandırır.

Eğer toprakta yeterli nem ve havalandırma yoksa süreç gecikir. Eğer koşullar elverişli ise 3 yıl içerisinde tüm organik yapı eriyerek geriye sadece iskelet kalır. Bu tip mezarlık alanlarında 5 yıl sonra ikinci gömme yapılabilir. Ancak bu özelliğe sahip olmayan topraklarda süreç çok uzayabilir. Kurutucu etki yapan topraklarda mumyalaşma söz konusu olur. Kuru ve havalandırılması yüksek mezarlardaki cesetlerde kadavra, kuru ve koyu bir renk alır. Yumuşak bölümleri kurur ve büzülür. Deri, parşömen özelliği kazanır ve kemik üzerine yapışmış gibi görünür. Tırnak ve saçlar genellikle dökülmez.

Tabanı nemli mezarlarda bazı değişiklikler meydana gelir ve ceset uzun süre bozulmadan kalabilir. Cesetlerin su altında kalmaları durumunda da aynı etki ortaya çıkar.

Ölülerin gömülmesiyle ilgili olarak Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda yer alan hükümler geçerlidir. Bu yasa hükümlerine göre mezarlık bölgelerinden başka yere ölülerin gömülmesi yasaktır. Ancak, Bakanlar Kurulu Kararı ile özel bölgelere gömülmesi mümkündür. Karadeniz bölgesi gibi dağınık yerleşimli bölgelerde bu yasa hükümlerine rağmen tarlalara aile mezarlıkları yapılabilmektedir. Diğer bölgelerde mezarlıkların seçim ve kontrolü daha etkin denetim altındadır.

Her beldenin dışında yerleşim yerlerine yeterince uzaklıkta, kentteki toplam yıllık gereksinim göz önüne alınarak mezarlık yeri seçilmekte ve gömülme işlemleri burada sürdürülmektedir. Bu yerlerin, çevredeki yerleşim yerleri ve su kaynakları açısından herhangi bir sakınca oluşturup oluşturmadığı ilgili teknik kişiler ve birimlerce belirlenmektedir. Mezarlıkların çevresinin duvarla çevrilmesi, yeterli biçimde korunması gerekmektedir.

Köy mezarlıklarının seçiminde ilçe kaymakamlıklarınca sağlık ocağı hekimliğinin görüşü alınır ve korunmasından köy ihtiyar heyeti sorumludur.

Teknik yetersizliği olan mezarlıkların terk edilerek yeni mezarlık alanlarının açılması hükme bağlanmıştır. Ölü gömülmesiyle ilgili izin alınmadan gömme işleminin yapılması sakıncalı bulunmaktadır.

Tüm ölü gömülme işlemlerinden önce ölü muayenesi gerekmektedir. Bu, belediye hekiminin bulunduğu yerlerde belediye hekiminin görevleri arasındadır. Eğer belediye hekimi yoksa bu görev sağlık ocağı hekimi tarafından yerine getirilecektir. Hastanın ölmeden önce bir hastalığı varsa izleyen hekimin verdiği rapor, söz konusu birimlerce onaylandıktan sonra geçerlidir.

Ölü gömme izni vermekle görevli hekimler, gerekirse ölmeden önce izleyen hekimden görüşlerini isteyebilirler ve söz konusu hekimler bu görüşü vermekle yükümlüdürler.

Hastane ve sağlık kuruluşlarında ölenlerin gömme izin belgeleri, ilgili kuruluş başhekimisi ve müdürünce verilir ve onayla görevli sağlık birimleri bu raporu onaylarlar.

Hekim olmayan yerlerde ölü gömme iznini sağlık memurları verir. Hiçbir sağlık görevlisinin bulunmaması durumunda gömme iznini muhtar ve jandarma komutanı da verebilir.

Belediyeler dahil olmak üzere ölü gömme izni veren birimlerde bir **ölü kayıt defteri** tutulması gerekmektedir. Bu defterde ölünün adı, soyadı, adresi, ölüm tarihi, eğer bilinmekte ise ölüme neden olan hastalık ve ölü gömme belgesini verenin adı yazılmalıdır. Bu bilgilerin yıllık olarak daha sonraki ayın ilk yarısında yerel sağlık yetkilisine iletilme zorunluluğu vardır. Bu birimler söz konusu bilgileri nüfus idaresine bildirmekle görevlidir

Daha sonraki değişikliklerle bu bildirimden muhtarlar doğrudan sorumlu tutulmuşlardır. Kuşkulu durumlarda, gömme izin belgesi verilemeyeceği, kaza, vb. gibi hastalık dışı ölümlerde yetkili birimlere bilgi verilmesi gereği belirtilmektedir.

Resim 2.5: Mezara ölülerin gömülmesi

2.3. Ölülerin Alınması ve Defnedilmesi (Gömülmesi) ile ilgili Olarak Alınması Gereken Halk Sağlığı Önlemleri

Bulaşıcı hastalık söz konusu değilse her olasılığa karşı ölülerin 24 saat bekletilmesi ve bu bekletme işleminin resmi kurumların denetimindeki morglarda yapılması tercih edilir. Cenazenin gömülmesiyle ilgili dinî tören cesedin yıkanıp kefenlenmesiyle başlar. Cesedin yıkanıp kefenlenmesiyle ilgili kişilerin gerekli sağlık önlemlerini almaları gerekir. Çünkü cesetlerin bilinmeyen bazı bulaşıcı hastalıklar nedeniyle veya agoni (Solunum ve kalp atımlarının düzensizleşmesi, el ve ayakların soğuması gibi yaşam belirtilerinin giderek zayıfladığı ölümden önceki durum) sırasında değişik vücut salgılarıyla önemli hastalık etkenleriyle bulaşık olması mümkündür. Yıkama sularının çevreye yayılması da aynı derecede tehlikeli olabilir. Evlerde, taşlıklarda, avlularda yıkama önemli sağlık sorunlarına yol açabilir. Bu nedenle artık ülkemizde yaygın olarak yapıldığı gibi ölü yıkama işlemlerinin mezarlıklarda hazırlanmış özel yıkama yerlerinde yapılması ve bunun eğitilmiş kişilerce yerine getirilmesi esastır. Ölü yıkama yerlerinin de gerekli alt yapı özelliklerine sahip olması sağlanmalıdır. Bu özelliklerin başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- Kayıt, bekleme salonu, yıkama ve kefenleme yerleri ile tabuta konan cenazelerin bekletildiği yerler bulunmalıdır.
- Zemin ve duvarlar en az iki metre yüksekliğe kadar kolayca yıkanabilir ve temizlenebilir maddeden yapılmış olmalıdır.
- Yıkama suları çevreye yayılmamalıdır. Doğrudan kanalizasyona akmalıdır.
- Söz konusu akıntı kanallarının tıkanıklığını açabilecek basınçlı su düzenekleri bulunmalıdır.
- Akıntı sularının verildiği sistem, sağlık kuruluşlarının önerdiği çözeltilerle ve yine bu kuruluşlarca belirlenecek sıklıkta dezenfekte edilmelidir.
- Bulaşıcı hastalık nedeniyle ölenler özellikle kolera, veba, ruam gibi hastalıklardan ölenlerin cesetlerinin yıkanması sırasında sağlık açısından önemli tehlikeler bulunmaktadır. Bu cesetlerin % 5 asit fenik vb. çözeltilere batırılmış kefenlere sarılarak gömülmesi gerekmektedir.

2.4. Ölü Muayenesi ve Defin Ruhsatı Verilmesinin Amacı

- Çevre ve insan sağlığını etkilemeden ölen kişiyi dini ve gelenekleri çerçevesinde defnetmek
- Uygun mezar seçmek
- Emniyet ve sağlık koşullarına uygun olarak ölü nakil işlemlerini gerçekleştirmek
- Tabutlanma ve nakil sırasında ölünün; fert, toplum ve çevre sağlığı açısından risk taşımamasını sağlamak

➤ Fert açısından;

Her insanın; sağlık, eğitim gibi temel haklarının yanı sıra ölüm halinde de kendi din ve geleneklerine göre defnedilme hakkı vardır. Hem dinî inançlar gereği, hem de geleneklerimiz ölen kişiyi karşı saygılı davranmayı gerektirir.

➤ Sağlık açısından;

Ölülerin bilinmeyen veya bilinen hastalığı, diğer insanların sağlığını etkileyebilir. Sağlık hizmetlerinin planlanması için ölüm bilgileri önemlidir.

➤ Çevre sağlığı açısından;

Açıktaki kalan ve uygun şekilde gömülmeyen ölüler belirli süre sonra çürümeye başlar ve çevreye kötü koku yayılmasına, mikroorganizma üremesine neden olabilir.

2.5. Ölülerin Mezardan Çıkarılması ve Taşınması

Cesetlerin tamamen bozulmadan, ayrışmadan, çürümeden ve kokuşmadan evvel mezarlar açılarak ölülerin çıkarılması için mutlaka mahalli belediyeden izin almak zorunludur. Bununla ilgili sağlık kurumundan da olumlu görüş alınmalıdır. Adli otopsiler bu hükmün dışındadır.

Bir ölünün gerek defininden evvel gerekse defininden sonra bir yerden diğerine nakli için vefat veya defin mahalli olan yere belediyeden izni alınır.

Kolera, veba, çiçek, şarbon, cüzzam ve ruam hastalıklarından vefat edenlerin nakli memnu olduğu gibi kolera, veba, çiçek veya lekeli humma hastalıklarından vefat etmiş olanların bir sene geçmedikçe mezardan çıkarılarak başka bir mahalle nakilleri de yasaktır.

Bir şehir ve kasabadan diğerine nakledilecek ölülerin Sağlık Bakanlığınca tertip edilerek belediyelere tebliğ olunacak talimatnamede mündemiç fenni usuller dâhilinde tabutlanması zorunludur.

Uzun müddet devam edecek nakiller için veya sıcak mevsimlerde, ilgili sağlık kurumundan olumlu görüş alındığı taktirde, ölülerin tahnit (bir kadavranın korunmasını sağlayan tekniklerin tümü) edilmesi mecburidir.

2.6. Ölülerin Yakılmasıyla İlgili Hükümler

Ölülerin yakılması için fırınlar yaptırmak isteyen belediyeler, Sağlık Bakanlığı'na müracaat ederek hazırlattıkları projeleri tasdik ettirip müsaade aldıktan sonra tesisata başlayabilirler.

Bir cesedi ölü yakma fırınlarında yaktırmak için aşağıda yazılı belgelerin bulunması gerekmektedir:

- Ölünün hastalığı sırasında tedavisiyle meşgul olmadığı bilinen resmi bir tabip tarafından verilmiş olup vefatın herhangi bir olağan dışı nedenlerden meydana gelmediğini bildiren bir rapor ve defin ruhsatı
- Cesedinin yakılmasını arzu ettiğini beyan eden ve ölenin hayatta iken yazdığı vesika ve bu hususta sözlü olarak arzusunu duyanlardan üç kişinin şahadetleri ve tasdikleri
- Ölen kişinin ölümünün herhangi bir cinayet sonucu olmadığına dair şüphenin bulunmadığına dair mahalli polis idaresi tarafından verilen bir belge
- Bütün bu belgeler, yakılmadan 24 saat önce mahalli belediyesine ibraz olunarak hemen vefat defterine kayıt yapıldıktan sonra yakılma izni
- Defnedilen ölülerin defnedildikten sonra yakılmak için mezardan çıkarılmalarına dair izin

Yakma sonucu cesetten kalan kısımlar özel kapların içinde mezarlıklarda bunun için hazırlanmış özel bir odada muhafaza edilir.

2.7. Sorumlu Birimler ve Görevleri

Çevre ve insan sağlığını etkilemeden, din ve gelenekler çerçevesinde ölü defnetmek, mezarlık yeri seçmek, emniyetli ve sağlık koşullarına uygun olarak ölü nakil işlemlerini gerçekleştirmek amacını taşımaktadır.

2.7.1. Yerel Yönetim

- Mezarlık tesisi, ölü defni ve nakil işlemleri yerel yönetimler tarafından yürütülür.
- Mezarlıkların tanzim ve iyi halde muhafazası Mahalli Belediyelere aittir.
- Ölenleri muayene etmek ve gömülmesine ruhsat vermek, ölüleri teknik koşullara uygun olarak kefenlemek, nakletmek, gömmek; mezarlıklar ve cenaze yıkama yerleri yapmak ve idare etmek belediyelerin görevidir.
- Mezarlık alanlarını tespit ve tesis etmek, işletmek belediyelerin görevidir.
- Yabancı ülkelerden uçakla getirilen ölülerin nakline müsaade edildiği ve naklinde sağlık sorunu bulunmadığı mahalli sağlık teşkilatınca verilmiş bulunan ölü nakil belgesi ile belgelenir.

2.7.2. Merkezi Yönetim

Mezarlıklar tesisatı, ölü defni ve nakli işleri ile ilgili sağlık düzenlemeleri yapmak ve denetlemek Sağlık Bakanlığı'nın görevleri arasındadır.

2.7.3. Yerel Yönetim ve Merkezi Yönetim

Ölülerin yakılması için tekniğine uygun fırınlar yaptırmak isteyen belediyeler, hazırlattıkları projeleri Sağlık Bakanlığı'na onaylattırmak zorundadır.

2.7.4. Yerel Yönetimlere Verilen Yetkinin Sınırları

Mezarlıklarla ilgili bütün görevler yerel niteliktedir ve belediyelerce yürütülmektedir. Bu hizmetlerdeki sağlık düzenlemeleri ve denetim hizmetleri Sağlık Bakanlığı'nca yerine getirilmektedir.

Belediyeler tarafından tespit edilen ve ilgili sağlık birimlerinden da görüşü alınarak yapılan mezarlıklar dışına ölü defni yasaklanmıştır; ancak, belediyece belirtilen mezarlık alanları dışına defin yapılabilmesi için Sağlık Bakanlığı'nın uygun görüşü esas alınmak suretiyle Bakanlar Kurulu'nun karar alması öngörülmüştür

Sorumlu birimlerin (yerel yönetimler) diğer görevleri de aşağıda sıralanmıştır:

- Yerleşim alanları dışında ve konutlardan yeterli uzaklıkta o şehir ve yerleşim yerinin nüfusuna ve yıllık ölüm oranına göre mezarlık yapmak
- Bir ölünün gerek defninden evvel gerek defninden sonra bir yerden bir yere nakli için ölüm veya defin mahalli olan şehir veya yerleşim yeri için belge vermek
- Mezarlıklara ve mezarlık ile köy arasına ağaç dikmek
- Köy mezarlığının köyden ve caddeden uzak bir yerde, suların geldiği tarafta değil, akıp gittiği tarafta olmasına çalışmak ve etrafını duvarla çevirerek hayvanların girmesini önlemek
- Mezarlıkların etrafını duvarla çevirmek, ağaçlandırıp çiçeklendirmek ve gerekli her türlü bakım ve onarımını yaparak korumak
- Köylerde bulunan metruk (terk edilmiş, bırakılmış) ve kimsesiz mezarlıklarla Vakfa ait umumi mezarlıkları, köyün manevi şahsiyeti namına tescil etmek
- Nakledilecek mevtanın belediye tabibi, belediye tabibi bulunmayan yerlerde hükümet tabibi veya sağlık memurları huzurunda tabutlanmasını sağlamak
- Mezardan çıkarılarak nakledilmek istenilen ölüler için öncelikle defin ruhsatı kayıtlarını incelemek
- Sıcak mevsimlerde ve mevsim ne olursa olsun on iki saatten fazla devam edecek nakillerde ölünün kanun gereğince tahnidinin yapılmasını sağlamak

2.8. Mezarlık, Ölü Taşıma ve Defni ile İlgili Uyulması Gereken Kurallar

- Mezarlıklar dışındaki yerlere ölü defni yasaktır.
- Mezarlıklarda, her mezara bir ölü defnolunur ve mezarlıkların bulunduğu arazinin özelliklerine göre geçen zaman bitmeden ikinci defin yapılamaz.
- Defnedilen ölülerin defninden sonra yakılmak için mezardan çıkarılması yasaktır.

- Umumi nakil vasıtaları ile cenaze nakli; cenaze nakil aracının başka amaçlarla kullanılması yasaktır.
- Mezarlık yerleri satılamaz ve kazandırıcı zaman aşımı zilyetliği yolu ile iktibas edilemez.
- Mezarlıklar ve şehitlikler ile mezarlar bozulamaz, tahrip edilemez, kirletilemez.

Bu yerler, imar mevzuatı ile veya başka herhangi bir şekilde park, bahçe, meydan, otopark, çocuk parkı, yeşil alan gibi sahalar olarak ayrılamaz ve asıl amacı dışında hiçbir amaçla kullanılamaz. Yol geçme zorunluluğu bulunduğu İçişleri Bakanlığınca kabul edilen mezarlıklar veya bölümleri bu hükmün dışındadır.

2.9. Denetim ve Yaptırım

Şehir ve diğer yerleşim alanlarında insan ölülerinin yıkanması, kefenlenmesi, nakli ve gömülmesi hususunda ilgili mevzuatla sağlık düzenlemeleri ve denetim görevi Sağlık Bakanlığına verilmiştir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Ölü taşıma, nakil ve gömülme işlemlerin sağlığa uygunluğunu yürütünüz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Defin ruhsatının olup olmadığını kontrol ediniz.	➤ Daha önce verilmiş defin ruhsatlarının içeriğini inceleyiniz.
➤ Ölü taşıma ve nakil ile ilgili ruhsatının olup olmadığını kontrol ediniz.	➤ Daha önce verilmiş ölü taşıma ruhsatlarının içeriğini inceleyiniz.
➤ Ölülerin definine yönelik alınması gereken önlemlerin sağlığa uygunluğunu kontrol ediniz.	➤ Ölü yıkama yerinin zemin ve duvarlarının kolayca yıkanabilir ve dezenfekte edilebilir bir malzemeden yapılmış yapılmadığını inceleyiniz. ➤ Yıkama sularının çevreye yayılıp yayılmadıklarını inceleyiniz. ➤ Yıkama sularının uygun bir teknikle kanalizasyona verilip verilmediğini inceleyiniz. ➤ Yıkama sularının dezenfekte edilip edilmediğini inceleyiniz.
➤ Sorumlu birimlerin görevlerini tespit ediniz.	➤ Muhtarlıkların mezarlıklarla ilgili görevlerini inceleyiniz. ➤ Belediyelerin mezarlıklarla ilgili görevlerini inceleyiniz.
➤ Kontrol sonuçlarını ilgili kurum/kuruluşa gönderiniz.	➤ İlgili mevzuata göre hareket edilip edilmediğine dikkat ediniz. ➤ Resmi yazışma kurallarına göre ve yönetmeliklerde belirtilen formlara uygun olarak hazırlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki çoktan seçmeli sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi normal şartlarda ölüm sertliğinin başladığı dönemdir?
A) 3-6 saat
B) 4-8 saat
C) 5-12 saat
D) 9-16 saat
E) 7-14 saat
2. Aşağıdaki kurumlardan hangisi, mezarlık alanlarını tespit ve tesis etmek ve işletmekle görevlidir?
A) Belediye
B) Mahalli sağlık teşkilatı
C) Muhtarlık
D) İl özel idaresi
E) Mahalli güvenlik teşkilatı
3. Aşağıdakilerden hangisi, yabancı ülkelerden uçakla getirilen ölülerin nakline müsaade edildiğini ve naklinde sağlık sorunu bulunmadığını gösterir mahalli sağlık teşkilatınca verilen belgedir?
A) Yol izin belgesi
B) Ölü nakil belgesi
C) Gömme izin belgesi
D) Cenazeler için geçiş izni belgesi
E) Oturma belgesi
4. Aşağıdakilerden hangisi, mezarlıkların tesisi, ölü defni ve nakli işleri ile ilgili sağlık düzenlemelerini yapmak ve denetlemekle ilgili yetkili kurumdur?
A) İçişleri Bakanlığı
B) Dışişleri Bakanlığı
C) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
D) Sağlık Bakanlığı
E) Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
5. Aşağıdakilerden hangisi, mezarlık, ölü taşıma ve defni ile ilgili uyulması gereken kurallardandır?
A) Mezarlıklar dışındaki yerlere ölü defni yasak olması
B) Ölülerin mezarlık dışına da defnedilebilinmesi
C) Defnedilen ölülerin defninden sonra yakılmak için mezardan çıkarılması
D) Cenaze nakil aracının başka amaçlarla kullanılması
E) Mezarlıkların bulunduğu arazinin özelliklerine göre geçen zaman bitmeden ikinci defnin yapılması

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Mezarlıkların düzenlenmesine ve muhafazasına yönelik sağlığa uygunluk işlemlerini yürütebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Mezarlıkların düzenlenmesinin önemini araştırınız.
- Mezarlıklara köpek vb. hayvanların neden mezarlıklara sokulmadığını araştırınız.
- Mezarlıkların muhafazasının önemini araştırınız.

3. MEZARLIKLARIN DÜZENLENMESİ VE MUHAFAZASI

Belediyeler ile köy muhtarlıkları, mezarlıkların etrafını duvarla çevirmek, ağaçlandırıp çiçeklendirmek ve gerekli her türlü bakım ve onarımı yaparak korumak zorundadır.

Devlet mezarlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü yönetimindeki tarihi mezarlıklar ile şehitlikler ve cemaatlara ait özel statüsü bulunan mezarlıklar hariç, umumi mezarlıkların mülkiyeti belediye bulunan yerlerde belediyelere, köylerde köy tüzel kişiliklerine aittir. Bu yerler satılamaz veya herhangi bir şekilde devredilemez.

Mezarlıklar ve şehitlikler ile mezarlar bozulamaz, tahrip edilemez ve kirletilemez. Bu yerler imar mevzuatı ile veya başka herhangi bir şekilde park, bahçe, meydan, otopark, çocuk parkı, yeşil alan gibi sahalar olarak ayrılamaz ve asli gayesi dışında hiçbir amaç için kullanılamaz. Yol geçme zorunluluğu bulunduğu İçişleri Bakanlığınca kabul edilen mezarlıklar veya bölümleri bu hükmün dışındadır.

3.1.Mezarların Düzenlenmesi ve Donatılması

Bir mezarın uzunluğu iki metre, eni seksen santimetre, derinliği en az bir buçuk metre ve yedi yaşına kadar olan çocuklara mahsus mezarlar aynı ada içerisinde bir metre uzunluğunda ve elli santimetre eninde olacaktır. İki mezarın yan yana aralığı, baş ve ayak taraflarından birbirine mesafesi, küçük ve muntazam bir yol teşkil etmek üzere 50 santimetredir.

Mezarlık dâhilinde mezar sahipleri tarafından yapılacak lahit, duvar parmaklık, taştan ve diğer malzemelerden yapılacak olan süsleme, düzenleme, tesisat ve her türlü inşaat, belediyenin müsaade ve kontrol altında cereyan edecek ve belediyece verilecek müsaade haricinde inşaat menedilecektir.

İnşaat sahipleri mezarlara, yollara, ağaçlara, çiçeklere, zarar veremezler. Mezarlık, daima iyi ve temiz bir halde bulundurulacaktır.

Birinci ve ikinci sınıf mezar sahipleri, sahip oldukları arazi sınırları haricinde merdiven, basamak veya bunlara benzer şeyler yapamazlar.

Resim 3.1:Mezarlık görüntüsü

- Belediyeye devrolunan mezarlıklar iki kısımdır:
- Vakıflara ait tapulu/ tapusuz umumi mezarlıklardır. Bu vakıf, mezarlıklara ait vakfedilmiş gelirler ile birlikte belediyelere bağlanmıştır.
 - Bırakılmış, terk edilmiş ve sahipsiz mezarlıklar. Bu mezarlıklar da belediyeye bağlanmıştır.

Belediyeye devrolunmayan fakat kontrolü ve ölü gömülmesi için ruhsat verilmesi belediyeye ait olan mezarlıklar üç kısımdır:

- Tapu ile tasarruf olunan mezarlıklar
- Şahıslara ve ailelere ait hususi vakıf mezarlıklar
- Cami bahçelerinde bulunan mezarlıklar

Vakıflara ait olan bu mezarlıklar, bahçelerden başka bir şekilde kullanılamaz ve başka maksatlar için kullanılmasına ruhsat verilemez.

Birinci ve ikinci maddelerde adı geçen mezarlıklar başka maksatlarda kullanılmak istenildiği vakit, sahiplerinin belediyeye müracaat edip ruhsat almaları ve ruhsat aldıktan sonra belediyenin göstereceği şartlar altında kabirleri nakletmeleri mecburidir.

Belediyece tespit olunan umumi mezarlıktan başka yerlere ölü gömülmesi yasaktır. (Bazı hususlar bu hükümden müstesnadır).

➤ **Donatı Elemanları**

- Başarılı bir düzenlemede uygun çeşmeler, su kabı temin noktaları ve çöp toplama birimleri ihmal edilmemeli ve özenle tasarlanmalıdır.
- Sulama birimlerinin hizmet yarıçapı 50 m'yi aşmamalı ve çevrelerinde çok sayıda sulama kabı bulunmalıdır.
- Mezarlıklarda toplanma-dağılma mekânları yanında adalar arasında da sıkça dağıtılmış oturma elemanı bulunmalıdır.
- Her mezarlık girişinde mezarlık planının ve mezarlıkla ilgili duyuruların yer aldığı panolar bulundurulmalıdır.
- Mezarlıkların aydınlatılması unutulmaması gereken bir konudur. Mezarlıkların parklar gibi aydınlatılması ürküntü hissini önler.
- Ana aks ve girişlerde 6-15 m yüksekliğinde yoğun aydınlatma, ikinci derece yollarda 3-5 m yüksekliğinde orta aydınlatma, ayrıca mezarlık çevresinde, ibreli ve geniş yapraklı bitkiler üzerinde aşağıdan ve yukarıdan verilen ışık kaynağıyla spot aydınlatma yapılmalıdır.
- Mezarlıkların ekolojik işlevlerini desteklemek amacıyla kuş evleri ve su yüzeylerine de yer verilmelidir; çünkü mezarlıklardaki durgun sular, ziyaretçiler üzerinde sakinleştirici etki gerçekleştirir.
- Ölülerin yıkattırılması, kefenlenmesi, mezarlığa kadar nakli ve gömülmesi için belediyelerce gerekli tesisatın yapılması, araç ve tesisatın hazır bulundurulması gerekir.
- Her şehir ve kasaba belediyesince; ölülerin yıkanıp kefenlenmesi için nüfus yoğunluğuna göre gerekli sayıda gelen cenazelerin bekleme, yıkama ve kefenleme yeri temin edilmelidir.
- Cenaze hazırlama yerlerinin iç tesislerinde dezenfeksiyon tertibatı alınmalıdır.
- Belediyeler ve köyler ile camiler ve külliye bünyesindeki mevcut gasilhanelerin, cenaze hazırlama yerlerinin usulüne ve tekniğine, ilgili mevzuatına uygun olup olmadığının, sağlık sakıncaları bulunup bulunmadığının tetkikinin, sağlık sakıncaları görülenlerin kullanılmamasının ve bunların ıslahının sağlanması gerekir.
- Belediyelerce cenazelerin kolayca ve usulüne uygun olarak nakline nezaret edilmesinin, nakil için gerekli tüm araçların hazır halde bulundurulmasının, genel nakil araçları ile cenaze nakli ve cenaze nakline ayrılmış araçların cenaze nakli dışında diğer hususlara ayrılması ve kullanımına yönelik önlemlerin alınması gerekir.
- Mezarlık olarak seçilmiş yerlerden başka yerlere ölü defininin, kanunda gösterilen istisna halleri dışında kesinlikle önlenmesi gerekir.

3.2. Mezarlıklarının Tesis Edilmesi

Belediyeler, ihtiyaca göre bir veya birden fazla mezarlık tesis eder. Belediyeler, yeni tesis edilecek mezarlıklar hakkında, Sağlık Bakanlığından görüş alır.

- Beldenin nüfusuna ve bir yıllık ölümlere göre tesis edilecek olan mezarlıkların genişliği, yeri ve meskenlere uzaklığı, toprağının yapısı, su kaynaklarına zararı olup olmadığı tespit edilmeli,
- Mezarlıkların sağlık şartlarına uygun olup olmadığına yönelik mahalli sağlık kuruluşunun görüşü alınmalı,
- Cenazelerin yıkattırılması, kefenlenmesi ve gömülmesi ve icabı halinde tekrar mezarlıktan çıkarttırılmasına yönelik önlemler alınmalıdır.
- Her mezarlığın bir kapısı olmalıdır.
- Her mezarlığın güvenliğini sağlamaya yönelik görevli bulundurulmalıdır.

Resim 3.2: Mezarlıkların etrafı çevrilmelidir.

➤ Mezarlıkların Muhafazası

Belediyeler, ölü gömülmesine tahsis olunacak mezarlıkları, hariçten insan ve hayvan girmesine engel olmak için etrafını en az iki metre yüksekte mezarlığın bulunduğu yer ve önemine göre ve taştan, tuğladan veya kerpiçten bir duvar ile muntazam bir surette tamamen çevirmeli ve bu duvarı daima iyi halde muhafaza etmelidir.

Bunun dışında mezarlıklarda aşığıdaki davranışlarda bulunmak yasaktır:

- Mezarları çeviren duvar, parmaklık, örgü, çerçeve ve saire gibi yerlere çıkmak ve tırmanmak,
- Mezarların üstüne çıkmak veya oturmak, her ne suretle olursa olsun bunları tahrip etmek, çiçek, fidan, ağaç veya herhangi bir bitkiye koparmak veya sökmek, mezarlar üzerine konmuş eşya ve işaretleri kaldırmak; yerlerini değiştirmek,

- Mevcut yollar haricinde gezinmek, her ne suretle olursa olsun ziyaretçilerin huzur ve sükûnunu bozmak,
- Mezarlıklara her ne suret olursa olsun zarar vermek ve ölülere karşı hürmetsizlik gösterecek hareketlerde bulunmak (Bu gibi hareketlerde bulunanlar mezarlıktan çıkarılır.)
- Sarhoşların, dilencilerin, seyyar satıcılarının, yanında velisi bulunmayan çocukların, beraberinde köpek vb. hayvanat getirenlerin mezarlıklara girmesi
- Cenaze nakleden vasıtalar hariç cenaze alayına iştirak eden veya ziyaretçi getiren araba, otomobil vb. her türlü nakil vasıtalarının mezarlık içersine girmesi
- Güneş battıktan sonra mezarlıklara görevliler haricindekilerin girmesi yasaktır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Mezarlıkların düzenlenmesine ve muhafazasına yönelik sağlığa uygunluk işlemlerini yürütünüz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Mezarlıkların tesis edilmesinin sağlığa uygunluğunu kontrol ediniz.	➤ Çevrenizdeki mezarlığın bölge nüfusunun ihtiyaca cevap verip vermediğini inceleyiniz. ➤ Çevrenizde varsa vakıflara ait mezarları inceleyiniz. ➤ Çevrenizde varsa cami bahçelerinde bulunan mezarların özelliklerini inceleyiniz.
➤ Mezarlıkların düzenlenmesinin sağlığa uygunluğunu kontrol ediniz.	➤ Size en yakın mezarlığın meskûn mahalle olan mesafesini tespit ediniz. ➤ Çevrenizdeki mezarlığın girişini ve mezarlık kapısının uygun olup olmadığını inceleyiniz.
➤ Mezarlıkların donatılmasının sağlığa uygunluğunu kontrol ediniz.	➤ İçilebilir uygun nitelikte çeşmelerin bulunup bulunmadığını inceleyiniz. ➤ Mezarlıklardaki sağlığa uygun çöp toplama birimlerini inceleyiniz. ➤ Mezarlıkların aydınlatma özelliğini inceleyiniz. ➤ Mezarlıkta ölü yıkama ve kefenleme biriminin sağlığa uygunluğunu inceleyiniz.
➤ Mezarlıkların muhafazasının sağlığa uygunluğunu kontrol ediniz.	➤ Çevrenizdeki mezarlığın güvenliğinin sağlanıp sağlanmadığını inceleyiniz. ➤ Mezarlığın çevresinin muntazam bir suretle tamamen uygun bir duvarla çevrilip çevrilmediğini inceleyiniz.
➤ Kontrol sonuçlarını ilgili kurum/kuruluşa gönderiniz.	➤ İlgili mevzuata göre hareket edilip edilmediğine dikkat ediniz. ➤ Resmi yazışma kurallarına göre ve yönetmeliklerde belirtilen formlara uygun olarak hazırlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki çoktan seçmeli sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki kurumlardan hangisi mezarlıkların etrafını duvarla çevirmek, ağaçlandırıp çiçeklendirmek ve gerekli her türlü bakım ve onarımı yapmakla görevlidir?
A) Belediyeler ile Sağlık Bakanlığı
B) İl özel idare ile Muhtarlık
C) Belediye ile İl Özel İdare
D) Belediye ile Köy Muhtarlıkları
E) Sağlık Bakanlığı ile Muhtarlık
2. Belediyeye devrolunan fakat kontrolü ve ölü gömülmesi için ruhsat verilmesi belediyeye ait olan mezarlar kaç kısımdır?
A) 2
B) 3
C) 4
D) 5
E) 6
3. Belediyeler yeni inşa edeceği mezarlıklar hakkında hangi bakanlıktan görüş alır?
A) Maliye Bakanlığı
B) İçişleri Bakanlığı
C) Sağlık Bakanlığı
D) Çalışma Bakanlığı
E) Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
4. Aşağıdakilerden hangisi bir mezarın en az derinliğini ifade eder?
A) 1,5 metre
B) 1 metre
C) 0,8 metre
D) 0,7 metre
E) 0,5 metre
5. Aşağıdakilerden hangisi bir mezarlığın tesis edilmesinde dikkat edilmesi gereken bir husus değildir?
A) Beldenin nüfusu
B) Mezarlığın yeri
C) Meskenlere uzaklığı
D) Toprağın yapısı
E) Yerin değeri

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki çoktan seçmeli sorularda doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi üzerine taş toprak, çakıl yığınları yığarak oluşturulan mezardır?
A) Kaya mezarlar
B) Sandık mezarlar
C) Küp mezarlar
D) Yığma mezarlar
E) Basit toprak mezarlar
2. Aşağılardan hangisi gömme izni görevlisi tarafından verilen, cenazenin definin yapılmasının uygun olduğunu gösterir belgedir?
A) Gömme izin belgesi
B) Yol izin belgesi
C) Cenazeler için geçiş izni belgesi
D) Gömme izin görevlisi belgesi
E) Ölü nakil belgesi
3. Aşağıdakilerden hangisi yetişkin için mezar parsel alan ölçüsüdür?
A) 210-85 cm
B) 190-80 cm
C) 185-85 cm
D) 180-80 cm
E) 210-80 cm
4. Aşağıdakilerden hangisi bulunduğu mahal dışına nakledilecek cenazeler için gömme izni görevlisi tarafından verilecek ve belediyece veya köy muhtarınca onaylanacak, tabutun sızdırmazlığının sağlandığını da gösterir belgedir?
A) Yol izin belgesi
B) Ölü nakil belgesi
C) Gömme izin belgesi
D) Cenazeler için geçiş izni belgesi
E) Gömme izni görevlisi belgesi
5. Aşağıdakilerden hangisi cesetler tamamıyla bozulmadan, ayrışmadan, çürümeden ve kokuşmadan evvel mezarlar açılarak ölülerin çıkarılması için izin alınan kurumdur?
A) Sağlık Bakanlığı
B) Belediye
C) Muhtarlık
D) Kaymakamlık
E) İçişleri Bakanlığı

6. Mezarlıklardaki davranışlar ile ilgili;
- I. Mezarları çeviren duvar, parmaklık, örgü, çerçeve ve saire gibi yerlere çıkmak ve tırmanmak yasaktır.
 - II. Mevcut yollar haricinde gezinmek, her ne suretle olursa olsun ziyaretçilerin huzur ve sükûnunu bozmak yasaktır.
 - III. Güneş battıktan sonra mezarlıklara görevlilerin de girmesi yasaktır.
 - IV. Sarhoşların, dilencilerin, seyyar satıcılarının, yanında velisi bulunmayan çocukların, beraberinde köpek ve sair hayvanat getirenlerin mezarlıklara girmesi yasaktır.
- Yargılarından hangisi yanlıştır?
- A) Yalnız III
 - B) Yalnız II
 - C) Yalnız I
 - D) I,II ve IV
 - E) I ve IV
7. Aşağıdakilerden hangisi, kontrolü ve ölü gömülmesi için ruhsat verilmesi belediyeye ait olan mezarlık türlerinden değildir?
- A) Tapu ile tasarruf olunan mezarlıklar
 - B) Şahıslara ve ailelere ait hususi vakıf mezarlıklar
 - C) Cami bahçelerinde bulunan mezarlıklar
 - D) Vakıflara ait olan bu mezarlıklar
 - E) Küp mezarlar
8. Aşağıdakilerden hangisi, ölü taşımada uyulması gereken zorunluluklardan değildir?
- A) Ölünün mutlaka belediye tabibi, sağlık ocağı hekimi veya yoksa sağlık memuru tarafından tabutlanması gerekmektedir.
 - B) Havaaların soğuk olduğu veya 2 saatten az sürecek olan taşımalarda tahnit gerekmektedir.
 - C) Kolera, veba, şarbon, cüzzam ve ruam nedenli ölümlerde ölümlerin taşınmasının yasak olduğu hükmüne dikkat edilmesi gerekmektedir.
 - D) Mezarlıktan çıkartılacak materyal, mezarlık odasında yoksa mezar yakınında ya da ailenin göstereceği yerde tabutlanır.
 - E) Taşınacak ölü ve mezarlık materyalinin %5'lik saf asit fenik çözeltilisine batırılmış kefene sarılması gerekmektedir.
9. Aşağıda verilen ölçülerden hangisi, yetişkin bir insana düşen mezar alanıdır?
- A) 6 m² B) 8 m² C) 4 m² D) 2 m² E) 10 m²
10. Aşağıdaki verilen hangisi, mezarlık sınırından itibaren kuyu ve kaynak gibi yer altı sularının kullanımını yasaklayan mesafedir?
- A) 400 m B) 600 m C) 250 m D) 100 m E) 50 m

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ 1'İN CEVAP ANAHTARI

1	B
2	C
3	D
4	D
5	B

ÖĞRENME FAALİYETİ 2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	A
3	B
4	D
5	A

ÖĞRENME FAALİYETİ 3'ÜN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	B
3	C
4	A
5	E

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	D
2	A
3	E
4	A
5	B
6	A
7	E
8	B
9	A
10	C

KAYNAKÇA

- ÇOBANOĞLU Zakir, **Katı Atıklar Bilgisi**, TÜRKSEV, Ankara, 2002.
- GÜLER Çağatay, Zakir ÇOBANOĞLU, **Mezarlıklar Tesisi, Ölü Defin ve Nakil İşleri**, Ankara, 1996.
- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (Kanun Nu. 1593)
- Belediye Kanunu (Kanun No: 1580)
- Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (Kanun Nu. 3030) (9.7.1984 gün ve 18453 sayılı Resmi Gazete)
- Cenaze Nakline Mahsus Beynelmilel İtilafnameye İltihakımız Hakkında Kanun (Kanun Nu.3584, Kabul Tarihi:26.1.1939) ve eki Ölülerin Nakline Dair Beynelmilel İtilafname
- Cenazelerin Nakli Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair
- Kanun (Kanun Nu. 1887, 4.5.1975 gün ve 15226 sayılı Resmi Gazete) ve eki Cenazelerin Nakli Anlaşması
- Köy Kanunu (Kanun Nu. 442)
- Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun (Kanun Nu.3998) (13.6.1994 gün ve 21959 sayılı Resmi Gazete)
- Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (Kanun Nu.1412) (20.4.1929 gün ve 1172 sayılı Resmi Gazete)
- Tapu Kanunu (Kanun Nu.2644) (29.12.1934 gün ve 2892 sayılı Resmi Gazete)
- 181 Sayılı Sağlık Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (14.12.1983 gün ve 18251 Sayılı Resmi Gazete Mükerrer)
- 11410 Karar Sayılı Mezarlıklar Nizamnamesi (9.8.1931 gün ve 1868 sayılı Resmi Gazete)
- Mezarlıklar Nizamnamesinin 8. Maddesinin Birinci Fıkrası Mucibince Hazırlanan Talimatname (Mezarlıklar Talimatnamesi)
- Uçaklarda Uygulanacak Sağlık Muamelelerine Ait Yönetmelik (11.8.1961 gün ve 10878 sayılı Resmi Gazete) Ölülerin Bir Yerden Diğer Bir Yere Nakline Dair Talimatname (Kabul Tarihi: 3.12.1930)
- Belediye Sıhhi Zabıta Talimatnamesi Rehberi